

CHICAGO, EGY ÚJ ÉLET KEZDETE

Vivian számára elérkezett az újabb elválás ideje, az új életé, amely több mint fél évszázadig tart majd. 1956-ban New Yorkból Chicagóba költözik. Látjuk magunk előtt, amint ott áll a Grand Central Station árkádjai alatt egyedül, az örökös szürke vagy bézs kosztümjében, egyszerű bőrröndjével a kezében a körötte ide-oda izgatottan rohanó emberek tömegében. Lassan megtalálja a vágányt, amelyet megkeresett a hatalmas jelzőtáblán, nem siet, van még ideje. Senki sem jön, hogy megölelje, hogy jó utat kívánjon, vagy esetleg egy üveg vizet vagy képes újságot vegyen neki.

A reggeli fény ferde sugárban hatol be a pályaudvar hatalmas ívelt üveglakain. Feje fölött a mennyezet freskóin csillagképek és ezernyi festett csillag. Van-e közöttük legalább egy, amelyik vigyáz rá? Olyan út ez, amelyről nincs visszatérés. Nyolcszáz mérföld északnyugatra, a Michigan-tó

partja felé. A „szelek városa”, ahogy hívják télenyáron szélsőséges hőmérséklete miatt. Chicago lesz az ő városa, haláláig.

Nem tudjuk, mi készítette erre az útra. Egy állásajánlat? Komoly fiatal lányt keresünk, azonnali munkakezdéssel... Vagy ő döntött úgy, hogy végleg eltávolodik azoktól, akik még megmaradtak a családjából? De ismerjük Vivian függetlenségét és bátorságát. Néhány ruha, fényképekkel teli dobozok, kontaktmásolatok, könyvek, képes újságok, mindenféle iratok és dokumentumok, melyeket felhalmoz anélkül, hogy bármit is kidobna, a fényképezőgépei, néhány filmtekercs. Ez minden csomagja, amit felad. New York immár mögötte van, egész addigi életével, nem tér vissza ide többet. Ha valami visszatartotta volna, az Berthe Lindenberger, nagyanyja barátnője, akivel szoros kapcsolatban volt. Anyját és nagyanyját pótló, szeretetteljes, megnyugtató valaki. Vivian is hűséges természet. Egész életében keresi, hol horgonyozhatna le. Berthe halála után már nincs semmi, ami New Yorkhoz kötné.

Munkásságában nagy teret szentel az idős asszonyoknak. Semmit sem fényképezünk véletlenül. Egy művész örökké azt keresi, ami kísérti, kínozza, gyötri, semmi mást. Vivian Maier első-sorban művész, még ha ezt nem állítja is magá-

ról. Kenyérkereső munkája szükséges számára, de csak mellékes elfoglaltságként. Nem nevelőnő, aki szórakozásból fényképez, hanem művész, aki beéri egy kenyérkereső munkával. Objektív kérdése. Nézőpont kérdése. Hogy műve titokban marad, nagy része nem látható, még saját maga sem látja, hogy sosem próbálja bemutatni, eladni, kiállítani, az megint más kérdés. Egy talány, amit koncentrikus körökben közelítünk meg.

Chicagóban Vivian a Gensburg család szolgálatába áll. 1956-ban, miközben Elvis Presley fülebe duruzsolja rajongóinak, hogy *Love me tender, love me true*, november 13-án a Legfelsőbb Bíróság alkotmányellenesnek nyilvánítja a faji megkülönböztetést az alabamai buszokon. Ehhez az kellett, hogy majd egy évvel korábban egy Rosa Parks nevű nő ne adja át a helyét egy fehér férfinak. Közben Amerika harcol, vagy inkább veszít Vietnámban.

Vivian harmincéves, és egy tehetős házaspár rábízta három gyermeke nevelését Chicago jó módú, északi kerületében. Három fiú. John, Lane és Matthew. Vivian egyik színes képén láthatjuk a család öt tagját, amint egy tágas nappaliban a Kennedy családra emlékeztető pózban ülnek a kanapén. Nancy Gensburg sugárzó arccal, haja sisakformára lakkozva, sötétkék szemével és hal-

vány bőrével némileg Liz Taylor-osan, a három fiú nyakig begombolt ingben, zakóban, a legkisebb anyja térdén ülve, Avron pedig, a férj, nyakkenődősen, eldönthetetlen kifejezéssel az arcán, ami átmenet a szórakozottság és az unalom között.

Tizenhét évig marad náluk. Úgy tűnik, ez volt élete legbiztosabb, legkiegyensúlyozottabb időszaka. A kapcsolat sosem szakad meg közöttük, még ha később eltávolodnak is egymástól. Vivian még több év elteltével is részt vesz a családi eseményeken, eljegyzések, esküvők, diplomaátadások, keresztelők és időnkénti látogatások alkalmával. És mint láttuk, a három testvér lesz élete végén az egyetlen támasza.

Ettől az időszaktól kezdve Viviant tisztábban látjuk, mintha az exponálás egyre precízebb volna. A tanúvallomások felváltják az életrajzi és genealógiai töredékeket, a feltételezéseket. Az évek során számtalan enigmatikus önarcképen tárja fel az arcát, alakját, tekintetét, mesterien kezelve a grafikai effektusokat, rendkívül gondos beállításokkal és kivágásokkal, az önteltség leg-halványabb nyoma nélkül.

A képeken főleg tanulmányai tárgyaként, kéznél levő témaként szerepel, nem nárcisztikus vágyak vezérlik. Szó sincs holmi tükörről, ami megmondaná, ki a legszebb a vidéken. Rejtélyek

ezek az önarcképek, melyek már önmagukban is egész életművet alkotnak, a világban való jelenlétről tanúskodnak, nyomai, jelei az életen való átvonulásának.

A nyolc és tizenhat milliméteres filmeknek köszönhetően, melyeket majd később forgat, a hangfelvételeknek hála, melyeken járókelőket vagy vásárlókat interjúvol meg egyes események kapcsán, mint egy újságíró, de anélkül, hogy tudnánk, mi volt ezekkel a célja, láthatjuk mozogni, hallhatjuk beszélni, ám mindig a háttérben marad.

Vivian csupán tartálya, előhívója, érzékelőlemeze az életnek, ami előtte zajlik, mindennek, amit az nyújt. Semmi öncélúság, semmi véletlen a képein. Rendkívüli virtuozitás, különösen, ha ismerjük egy kicsit a Rollei használatának nehézségeit. Egy téma, egy fénykép, kivéve, ha sorozatot, eseménysort kíván megörökíteni. Egy üres tekercs. Egy fehér vászon. Naponta egy tekercs, tizenkét kocka. Csekély a hiba valószínűsége. A gesztus tökéletes.

Ami a fényképek alanyaihoz való viszonyát illeti, a vélemények megoszlanak, ahogyan az elmentmondásos tanúvallomások is mutatják. Egyesek szerint főleg ellesett pillanatokról van szó, melyeket titokban kapott el, kiváltva ezzel az objektív által elrabolt és a fekete doboz mélyébe zárt

emberek haragját, akik nem tudták, mi célból történt ez a bűntény. Néhány képen ez egyértelmű. Pedig a képek többsége az alannal való igazi találkozást sugall, valami közösen átélt pillanatot, egyértelmű beleegyezést. Mint két kovakő, mely szikrát csíhol, úgy rezonálnak egymásra, súrlódik a két élet, a fényképészé és alanyáé. Vivian a lehető legközelebb hajol az emberekhez. Minden féltékenység, bátortalanság nélkül.